

חג השבועות הוא גם חג מתן תורה. בראשיתו היה חג השבועות חג חקלאי, בו העלו לבית המקדש ביכורים - הפירות הראשונים של הקיץ משבעת המינים. החג הינו אחד משלושת הרגלים, בהם נהגו לעלות לבית המקדש. אדם הביא את ביכורי פירותיו לכהן בבית המקדש והקריא מספר פסוקים מהתורה. עם חורבן בית המקדש השתנתה המשמעות המקורית של החג. מוקד החג הפך להיות ציון היום בו ניתנה התורה לישראל (מועד שהתורה עצמה אינה מציינת. על פי חלק מן המסורות, במעמד מתן תורה ניתנו עשרת הדברות על לוחות הברית: עשרה חוקי יסוד. לאחר מכן ניתנו מצוות נוספות, שיש הרואים בהן הרחבה של עשרת הדברות.

אם כך, ניתן לראות בעשרת הדברות מעין "קוד אתי" של בני ישראל. חלק מהדיברות מתייחסות ליחסים שבין אדם למקום ולהן אופי דתי וחלקן בעלות אופי מוסרי אוניברסאלי מובהק ונוגעות ליחסים שבין אדם לחברו. ראוי להזכיר שהתורה חוזרת על עשרת הדברות פעמיים, פעם בספר שמות פרק כ' ובפעם בספר דברים פרק ה'. ישנם שינויים בין הנוסחים. בשיעור זה בחרנו להביא את הפסוקים מספר שמות.

מפרות השיעור

1. התלמיד יכיר את עשרת הדברות
2. התלמיד יבין את המשמעות של קוד אתי מצומצם
3. התלמיד יברר את משמעות עשרת הדברות בחייו.

מהלך השיעור

1. התלמידים יתחלקו לקבוצות קטנות ויקבלו דף עם הפסוקים בהם מופיעות עשרת הדברות. בדף יופיעו ההנחיות לדיון.
2. משימה ראשונה: על התלמידים להציע רשימה של חמישה חוקי יסוד לחברה הישראלית. התלמידים ישו בין עשרת הדברות מהתורה לחמשת הדברות שהם נסחו ויעמדו על משמעות ההבדלים.
3. משימה שנייה: לקרוא את עשרת הדברות ולבחור מתוכן את השלוש החשובות ביותר בעיני התלמידים (התלמידים אינם נדרשים להגיע להחלטה מוסכמת על כל חברי הקבוצה, אלא לדון בשאלה זו ביחד). לאחר מכן עליהם לדון בשאלה מהו הדיבר החשוב ביותר לדעתם ומדוע.
4. דיון במליאה וקריאת שיר (הצעה)

אנו מציעים לשמוע כל אחת מהקבוצות: מהן הדברות שבתורה החשובות ביותר לדעתם ומדוע, ומהן חמש הדברות שהם נסחו לחברה הישראלית. לאחר מכן אנו מציעים להקריא את שירו של יהודה עמיחי.

דיון במליאה

על שירו של עמיחי:

הדובר בשיר מתאר את החינוך שקיבל מאביו. אביו העביר לו את הערכים העולים מהמסורת היהודית ובעיקר את עשרת הדברות. הדובר יוצר ניגוד בין תהליך החינוך שחווה לבין קבלת התורה בזמן מתן תורה. תהליך זה מתואר כמלא ברוך ובאהבה. נדמה שאביו של הדובר הבין את חשיבות תהליך הקניית הערכים ולא רק את חשיבותם של הערכים. בסיום מתאר הדובר את יחסו של האב לאורח חייו השונה של הבן. האב מכיר ביכולתו של בנו לברור את הערכים החשובים לו. לשנות את הערכים שהעביר לו אולם בו בשעה גם לשמור עליהם. האב, טרם לכתו, בחר לתת לבן שתי דיברות נוספות הסותרות לכאורה זו את זו. סתירה זו מאפשרת את ההתפתחות הדיאלקטית של הבן, ומעידה על המתח המתמיד שבין מסורת לחידוש ועל הנחיצות הן של המסורת והן של החידוש לצורך יצירת חיים בעלי משמעות וזהות תרבותית.

ספר שמות פרק כ

- א. אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי:
- ב. לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: [...]
- ג. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׂוּא כִּי לֹא יִנְקָה [יִמְחַל] ה' אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לְשׂוּא:
- ד. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֹאכֶתְךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עֲבָדְךָ וְאִמָּתְךָ וּבְהֵמָתְךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: [...]
- ה. כִּבֹּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ:
 - ו. לֹא תִרְצַח,
 - ז. לֹא תִנְאַף,
 - ח. לֹא תִגְנוֹב,
 - ט. לֹא תַעֲנֶה בְרַעַךְ עַד שֶׁקֶר:
 - י. לֹא תַחְמֹד בֵּית רַעַךְ לֹא תַחְמֹד אִשְׁתְּ רַעַךְ וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחִמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרַעַךְ:

משימות לדיון בקבוצות:

- ◀ קראו את הפסוקים בהם מופיעות עשרת הדברות.
- ◀ דונו בשאלה מהן שלוש הדברות החשובות ביותר לדעתכם. הסבירו דעתכם. (אינכם חייבים להגיע להסכמה בתוך הקבוצה).
- ◀ בחרו מתוך שלוש הדברות שבחרתם את זו שבעיניכם היא החשובה ביותר. הסבירו דעתכם.
- ◀ נסחו ביחד נקבוצה את רשימת "חמשת הדיברות" לחברה הישראלית.
- ◀ השוו בין הרשימה של התורה לזו שלכם: במה דומות הרשימות? במה הן שונות? מדוע?

יהודה עמיחי,

מתוך: "מלון הוריי"

אָבִי הִיָּה אֱלֹהִים וְלֹא יָדַע. הוּא נָתַן לִי אֶת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת לֹא בְרַעַם וְלֹא בְזַעַם, לֹא בְּאֵשׁ וְלֹא בְּעָנָן אֶלָּא בְּרַכּוּת וּבְאַהֲבָה. וְהוֹסִיף לְטוֹפִים וְהוֹסִיף מְלִים טוֹבוֹת, וְהוֹסִיף "אָנָּה" וְהוֹסִיף "בְּבִקְשָׁה". וְזָמַר זָכוֹר וְשָׁמַר בְּנִגּוּן אֶחָד וְהִתְחַנֵּן וּבְכָה בְשֶׁקֶט בֵּין דָּבָר לְדָבָר, לֹא תִשָּׂא שֵׁם אֱלֹהֶיךָ לְשׂוּא, לֹא תִשָּׂא, לֹא לְשׂוּא, אָנָּה, אֵל תַּעֲנֶה בְרַעַךְ עַד שֶׁקֶר. וְחָבַק אוֹתִי חֶזֶק וְלַחֵשׁ בְּאָזְנִי, לֹא תִגְנוֹב, לֹא תִנְאַף, לֹא תִרְצַח. וְשֵׁם אֶת כַּפּוֹת יָדָיו הִפְתּוּחוֹת עַל רֵאשֵׁי בְּבִרְכַת יוֹם כְּפוּר. כִּבֹּד, אֶהֱבֶה, לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל פְּנֵי הָאָדָמָה. וְקוֹל אָבִי לְבָן כְּמוֹ שֶׁעַר רֵאשׁוֹ. אַחֲר־כֵּן הִפְנֶה אֶת פְּנֵיו אֵלַי בַּפְּעַם הָאַחֲרוֹנָה כְּמוֹ בַּיּוֹם שֶׁבּוֹ מֵת בְּזִרוּעוֹתַי וְאָמַר: אֲנִי רוֹצֵה לְהוֹסִיף שְׁנַיִם לְעֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת: הַדָּבָר הָאֶחָד-עֶשֶׂר, "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׂוּא" וְהַדָּבָר הַשְּׁנַיִם-עֶשֶׂר, "הַשְּׁתֵּנָה, תִּשְׁתַּנֶּה" כֵּן אָמַר אָבִי וּפְנָה מִמֶּנִּי וְהִלֵּךְ וְנָעַלְם בְּמִרְחָקוֹ הַמְּוֹזָרִים.

נקודות לדיון בשיר:

- ◀ מהם הערכים שהעביר אביו של המשורר לבנו?
- ◀ כיצד מתוארת העברת התכנים?
- ◀ מה יחסו של האב לשינוי הערכים על ידי בנו?